

Bokanmeldelse

Ola Tjørhom (red.):

Kirkesamfunn i Norge: Innføring i kirkekunnskap

Oslo: Cappelen Damm 2018

Roar G. Fotland

Det har vært to hovedtradisjoner i Norge når det gjelder å innhente kunnskap om de ulike kirker og kristne retninger. På den ene siden har vi pionerboken til Einar Molland, *Konfesjonskunnskap: Kristenhetens trosbekjennelser og kirkesamfunn* (1953 og senere utgaver), hvor én forfatter skriver alle kapitlene. Denne måten å presentere det kristne mangfold på ble utfordret av Peder Borgen og Brynjar Haraldsø, som redigerte boken *Kristne kirker og trossamfunn* (1993), hvor de ulike kapitlene ble skrevet av kirkens eller trossamfunnets egne representanter. For noen ble dette for internt, og dermed fikk Helje Kringelbotn Sødal (redaktør) hjelp av tre andre til å skrive *Det kristne Norge: Innføring i konfesjonskunnskap* (2001). 17 år senere kommer så Tjørhom med en oppfølger, og denne gangen er det innenfraperspektivet som råder. Med få unntak er det kirkesamfunnets eller trossamfunnets egne representanter som har skrevet om sin kirke.

Hvor tjenlig er det med en ny bok i dag? Jeg vil si svært tjenlig. Den kristne kirke er en integrert del av et samfunn i rask forandring, og kirken er en del av denne prosessen. Bare det som har skjedd i Den norske kirke siden forrige bok, skriker jo etter en oppdatering. Andre elementer av nyttig oppdatering for dem som ønsker å holde seg orientert om det norske kirkelandskapet, er bekräftelsen av at Den Evangelisk Lutherske Frikirke nå har godtatt kvinner som prester, at Misjonsforbundet har skiftet navn til Misjonskirken Norge, og at pinsebevegelsen er i bevegelse mot en mer nasjonal samordning (som kirkesamfunn?) og har etablert et nasjonalt lederråd.

Hva så med innenfraperspektivet? Jeg ser på vekslingen mellom innenfraperspektiv og utenfraperspektiv i bøkene som mest fruktbart. Et innblikk i en kirkes selvforståelse er viktig for å forstå hvorfor det er som det er, og for å få et glimt inn i tonen eller atmosfæren i en kirke. Dette får en best gjennom en selvpresentasjon. Et eksempel på det er at flere av bidragene setter trossamfunnet inn i samtidens kontekst og prøver å si noe om hvordan de ønsker å leve i dialog med sin tid. Samtidig er det svært nyttig å se hvordan en kirke blir oppfattet av andre og satt inn i en kontekst som ikke alltid så lett oppdages innenfra, så neste bok bør derfor ha det andre perspektivet.

I boken gjøres det et poeng av at dette ikke lenger er konfesjonskunnskap, men kirkekunnskap, og det hevdes at «kirkekunnskapen sikter på å videreutvikle konfesjonskunnskapen». Hva forskjellen er, blir etter mitt syn ikke tilstrekkelig klargjort, og dermed får vi heller ikke vite hvordan denne boken videreutvikler konfesjonskunnskapen. For som kirkekunnskapen er konfesjonskunnskapen også deskriptiv og empirisk fundert, og en kirkes spiritualitet og rolle i samfunnet har også blitt tatt vare på innenfor konfesjonskunnskapen, selv om det kan argumenteres med at det siste har vært minst fremtredende.

Hvordan skal utvalget av kirkesamfunn som presenteres, bedømmes? I det store og hele er utvalget godt. Poenget er å gi et glimt inn i den norske kirkevirkelighet, og da er det naturlig at det legges mindre vekt på den anglikanske kirke og de reformerte kirker, som i liten grad er til stede i vårt land. Det som imidlertid er en litt pussig inndeling, er at disse store verdenskirkene er slått sammen med mormonene og Jehovas vitner i et oppsamlingskapittel mot slutten. I andre bøker har de to siste vært presentert som «tradisjoner med røtter i kristendommen». En slik inndeling vil jeg betrakte som mer sakssvarende også faglig sett.

Utover dette har de aller fleste kirkesamfunn som er aktive i Norge, fått et eget kapittel. Unntaket er Den Evangelisk Lutherske Frikirke. Begrunnelsen er at det ville vært for mye med tre kapitler om lutherske kirker. Nå er det ett om Den norske kirke og ett om de andre lutherske tradisjonene, deriblant Frikirken. Argumentet har en viss kraft i seg, men samtidig er Den Evangelisk Lutherske Frikirke en av de største frikirkene i Norge, derfor mener jeg at den hadde fortjent et eget kapittel, eller i det minste et underkapittel under det lutherske mangfold.

Et interessant og informativt trekk ved boken er at det enkelte kirkesamfunn presenteres ikke bare ved navn, men også med en karakteristikk. Det er lett å kjenne igjen Den norske kirke når den beskrives som en «folkekirke mellom inklusivitet og eksklusivitet», eller når Den katolske kirke presenteres som en kirke med fokus på «sakramentalt liv og hierarkisk struktur». At baptistene i tillegg til det tradisjonelle med bekjennelsesdåp og trosfrihet også legger vekt på å si at de representerer et flerkulturelt mangfold, er et uttrykk for den store forandring som har funnet sted innenfor Det Norske Baptistsamfunn de seneste årene. Slik ser vi altså at overskriftene gir en lyninnføring i kirkenes selvforståelse.

Det er tre kapitler i denne boken som vi ikke finner i de tidligere bøker. Disse tre kapitlene mener jeg hever bokens kvalitet, enten vi er enige i perspektivene som presenteres, eller ikke. Det første kapitlet jeg tenker på, er Tjørhom sitt eget om hva kirken er. Han erkjenner at dette kapitlet er normativt, og det er befriende. For de fleste vil hans beskrivelse av kirken være en god inngang til den videre lesing, selv om ikke alle vil omfavne hans påstand om at også kirken kan gjøre feil, eller at dåpen er en inngangsport til det kirkelige fellesskap. For noen vil tro fungere like godt som inngangsport til kirken.

Det andre kapitlet jeg tenker på, er Pål Repstad sitt sosiologiske blikk på norske trossamfunn. Repstad gir en glimrende analyse av utviklingen i det kristne Norge de siste 50 årene, og vi som har levd hele den tiden, kjenner oss igjen og ser at det er nyttig at noen setter faglige ord på de erfaringer som er gjort, og de forandringer som har funnet sted.

Det siste kapitlet jeg tenker på, er Lemma Desta sitt bidrag om migrasjon og norsk kirkeliv. Her får vi et innblikk i et kirkelandskap som er ukjent for de fleste, men som vi aner eksisterer. Vi får del i felles særtrekk ved migrantmenighetenes liv og trospraksis, men

kanskje aller viktigst for å forstå fremveksten av migrantmenigheter er det at han forklarer hvorfor det er nødvendig og tjenlig med migrantmenigheter. Det viktigste han peker på, er behovet for møteplasser, nettverksbygging, tilhørighet og hjelp til integrasjon i det norske samfunnet. Selvsagt handler det også om å bevare sin kristne identitet og spiritualitet, men behovet for fellesskap og tilhørighet i et fremmed land skal aldri undervurderes.

Tjørhom sin bok er med sine nye kapitler litt nyskapende innenfor sjangeren kirkekunnskap/konfesjonskunnskap, og den er nyttig fordi den gir en god oppdatering på det norske kirkelandskapet i dag. Den lille innvendingen er at den også har noe av traustheten ved seg som et innenfraperspektiv kan gi. Dette overskygger likevel ikke at boken er verdt å lese og bruke både til egen informasjon og som innføringsbok på høyskoler og universiteter.